

Karolina Petrasová: Tůma Přeloučský. Osobnost a dílo zapomenutého biskupa v kontextu nejstarších dějin jednoty bratrské. UK – Pedagogická fakulta. Katedra dějin a didaktiky dějepisu. Praha 2006. 184 s. (128 s. autorského textu + 56 s. edice).

Práce Karoliny Petrasové je nejrozsáhlejším spisem, který byl dosud věnován životu a dílu jednoho z prvních tří kněží jednoty bratrské. Navíc se opírá o širokou pramennou základnu a o rozsáhlou vědeckou literaturu k českým náboženským a kulturním dějinám druhé poloviny 15. a počátku 16. století. Nejen proto mohou již v úvodu prohlásit autorčin pokus za zdařilý. Z celého textu je patrné, že Petrasovou téma zaujalo, že problematice počátků jednoty bratrské i poděbradských a jagellonských Čech rozumí (ostatně před třemi roky otiskla v periodiku *Paginae historiae* svou seminárku o vztahu rané jednoty k Jiřímu Poděbradskému) a že své poznatky konzultuje se specialisty, jimž se jednota stala ústředním badatelským tématem.

Všechny tyto skutečnosti se promítly do způsobu uchopení látky, do jejího ztvárnění, umocněného nespornými stylistickými schopnostmi, i do organického členění výkladu. Z tohoto pohledu má práce vzornou kompozici, na jejímž počátku stojí shrnutí a kritická analýza Tůmových životopisných dat, včetně prověrky možností, na jaké latinské škole mohl pozdější bratrský biskup dosáhnout vzdělání. Poté přichází na řadu vylíčení zrodu jednoty bratrské, zcela odpovídající soudobému poznání a sledované až do smrti Jana Rokycany a Jiřího Poděbradského roku 1471. Tyto širší dějinné okolnosti, během nichž se roku 1467 dostal Tůma v jednotě do popředí jako zvolený kněz (Petrasová přejímá názor literatury, že k volbě ve Lhotce u Rychnova došlo až na podzim, byť jde o zpětný konstrukt; Zelený čtvrtek, který připadl na 26. 3. a jež uvádí bratrská tradice, však nelze vzhledem k autoritativní roli Nového zákona v bratrské komunitě podle mého soudu pouštět ze zřetele), jsou nezbytné pro pochopení dalších osudů hrdiny diplomové práce. Autorka předpokládá, že se Tůma usadil již ve druhé polovině 60. let v noravském Přerově, kdy panství držel Ctibor Tovačovský z Cimburka, ač pramenný doklad v tomto směru neexistuje. Přesto se její hypotéze nedá upřít věrohodnost.

Více než dvě třetiny hlavního textu věnovala Petrasová rekonstrukci, rozboru a hodnocení Tůmova působení (včetně analýzy dochovaných spisů) a jeho osobnosti. Tato část práce je badatelsky nejpřínosnější a na některých místech doslova objevná. Představuje, prohlubujíc nedávné postřehy Jindřicha Halamy, bratrského biskupa jako muže, který na přelomu 15. a 16. století reprezentoval v bratrských řadách nejvýrazněji ducha původní Řehořovy jednoty, zároveň se však hlásil k odkazu radikálního táborství a netajil se kritikou Jiřího Poděbradského. V obou názorech se lišil od převládajícího mínění svých spolubratří, nicméně jeho autorita byla taková, že pozdější jednota (viz Komenský) tento dějinný pohled ve značné míře akceptovala. Podle mého názoru zde Tůma zprostředkovaně ovlivnil i historické nazírání Amedea

Molnára. Výklad o Tůmově teologickém pojetí dějin autorka v zaujetí pro téma poměkud absolutizovala, neboť bratrský biskup v zásadě nevybočil z obvyklého středověkého uvažování (dějiny, chápané jako cesta lidstva ke spasení, jsou dílem boží prozřetelnosti a úkolem historika je boží záměr alespoň částečně odhalit a dokumentovat). Svě pojetí Tůmovy osobnosti shrnula Petrasová v závěrečném, a jedním dechem dodávám přesvědčivém, psychologickém portrétu, v němž jednoznačně vyvrátila Mackův názor o biskupově náboženské toleranci i Peschkeho mínění o Tůmově blízkosti renesančnímu humanismu.

S vypsáním kritické Tůmovy biografie se však autorka nespokojila, jakkoliv její zpracování vysoce přesahuje požadavky kladené v rámci Pedagogické fakulty na magisterské práce. K hlavnímu textu připojila v transkribované podobě rozsáhlou edici vzácného a poškozeného exempláře starého tisku, vydaného roku 1507 a zahrnujícího v šesti obsáhlých listech (fakticky traktátech) polemiku, vedenou pod jmény holešovského kališnického faráře Tomáše a tamějšího bratrského kněze Šimona, za něž disput záhy převzali vzdělanější kněz Jindřich z Lipníka nad Bečvou a bratrský biskup Tůma. Petrasová tak zachránila poničený tisk dalším badatelským generacím, byť jako editorka je zatím pouhou začátečnicí, postrádající filologické školení v české historické mluvnici. Tím větší ocenění zasluhuje její výkon, přestože v edici zůstaly, jak zjišťuji, i po mé korektuře, provedené vzhledem k tlaku na včasné odevzdání práce v mimořádném chvatu, dílčí chyby, zřejmě především v interpunkci, s níž se Petrasová potýká i na jiných místech. Pro vydání díla, za něž se ze srdce přimlouvám, by bylo třeba text edice, opatřený i odkazy na Bibli, ještě jednou pečlivě zredigovat. Ostatně publikování si zaslouží i celý hlavní text, nikoliv však po jednotlivých kapitolkách, nýbrž vcelku.

Určité výhrady mám k formální stránce. Prameny se mají členit na *vydané* a *nevydané*, na s. 124, ale i v poznámkách k hlavnímu textu se objevuje titul edice *Monumenta historica universitatis Pragensia* (!), ač správné je *Pragensis*.

Závěr: Diplomovou magisterskou práci Karoliny Petrasové jednoznačně doporučuji k obhajobě a zároveň ji navrhuji hodnotit známkou výborně a uznat v plném rozsahu jako práci rigorosní.

V Praze 29. 12. 2006

prof. PhDr. Petr Cornej, DrSc.